

Cuprins

Abrevieri	XIII
Cuvânt-înainte	XVII
Capitolul I. Considerații de natură istorică privind preocupările în domeniul utilizării aparatelor de zbor fără pilot	1
Secțiunea 1. Apariția și evoluția istorică a întrebuintării aparatelor de zbor fără pilot.....	1
§1. Apariția aparatelor de zbor fără pilot	1
§2. Evoluția utilizării aparatelor aeriene fără pilot în perioada 1990-2022.....	5
Secțiunea a 2-a. Utilizarea aparatelor de zbor fără pilot, în prezent	11
§1. Folosirea de către state a aparatelor de zbor fără pilot în acțiuni umanitare și polițienești.....	11
§2. Utilizarea aparatelor de zbor fără pilot de către persoane juridice	19
§3. Rolul activ al aparatelor de zbor fără pilot în cadrul misiunilor din teatrele de operațiuni	24
Secțiunea a 3-a. Concluzii	25
Capitolul II. Delimitări conceptuale privind aparatele de zbor fără pilot	28
Secțiunea 1. Unele aspecte privind definiția aparatelor fără pilot.....	28
Secțiunea a 2-a. Definiția „aparatului de zbor fără pilot” din perspectiva dreptului internațional și evoluția acestui concept.....	33
§1. Definiția aparatelor de zbor fără pilot potrivit cutumei domeniului	33
§2. Conceptul de aparat de zbor fără pilot în dreptul convențional.....	36

Secțiunea a 3-a. Elemente de drept intern și de natură jurisprudențială incidente materiei „aparatelor de zbor fără pilot”	42
§1. Statele Unite ale Americii (reglementări și jurisprudență)	42
§2. Regatul Unit și Germania (reglementări și jurisprudență)	56
2.1. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	56
2.2. Republica Federală Germania	61
2.3. România	66
2.4. Alte state	73
Secțiunea a 4-a. Terminologia specifică „aparatelor de zbor fără pilot” în dreptul Uniunii Europene	78
§1. Aspecte generale	78
§2. Elemente normative	79
Secțiunea a 5-a. Concluzii	94

Capitolul III. Aplicarea normelor de drept internațional public în sfera aparatelor de zbor fără pilot relevante pentru răspunderea internațională a statelor .....

Secțiunea 1. Emergența dreptului internațional cu privire la utilizarea aparatelor de zbor fără pilot	101
§1. Sistemele aeriene înarmate fără pilot în cadrul dreptului internațional	101
§2. O nouă paradigmă aplicabilă sistemelor fără pilot	108
Secțiunea a 2-a. Tratatate relevante încheiate și în curs de negociere	114
Secțiunea a 3-a. Practica statelor în comerțul și utilizarea aparatelor de zbor fără pilot	123
§1. Tratatul privind comerțul cu arme	123
§2. Restricții și derogări în comerțul cu aparate de zbor fără pilot	128
Secțiunea a 4-a. Concluzii	133

Capitolul IV. Stabilirea răspunderii internaționale a statelor pentru utilizarea aparatelor de zbor fără pilot și unele aspecte procedurale (elemente).....	138
Secțiunea 1. Răspunderea internațională a statelor pentru faptele operatorilor	138
§1. Răspunderea internațională a statelor. Aspecte introductive	138
§2. Obligațiile statelor cu privire la aparatele de zbor fără pilot civile potrivit Organizației Aviației Civile Internaționale și interpretarea Convenției de la Chicago privind aviația civilă internațională	144
§3. Răspunderea personală a operatorului și constituirea, la nivel național, a unor mecanisme de control al aparatelor de zbor fără pilot	148
§4. Statutul operatorului de aparate de zbor fără pilot din perspectiva Comitetului Internațional al Crucii Roșii.....	153
Secțiunea a 2-a. Conceptul de atac direcționat („targeted killing”) și legătura cu aparatele de zbor fără pilot.....	161
§1. Definiția conceptului de atac direcționat (<i>targeted killing</i>).....	161
§2. Rolul aparatelor de zbor fără pilot în „Războiul împotriva Terorii”	172
§3. Tipurile de conflicte conform cazului <i>Hamdan c. Rumsfeld</i>	179
§4. Legislația internă a unor state privind recurgerea la forță prin atacuri precise	183
4.1. Statele Unite ale Americii.....	183
4.2. Israel	190
4.3. Federația Rusă	194
Secțiunea a 3-a. Rolul consimțământului – împrejurare care exclude caracterul ilicit al faptei în dreptul internațional.....	198
§1. Studiu de caz cu privire la statele Yemen, Pakistan și Somalia.....	198
1.1. Yemen.....	198
1.2. Pakistan.....	201
1.3. Somalia	204

§2. Consecințele utilizării metodei atacurilor țintite (<i>targeted killing</i>).....	205
2.1. Asupra unor persoane ce dețineau cetățenia statelor care au lansat atacul	205
2.2. Privire specială asupra aspectelor jurisdicțio- nale și asupra răspunderii în solidar a statelor	210
§3. Analiza raporturilor dintre principiile dreptului umanitar, în utilizarea aparatelor de zbor fără pilot, și prevederile art. 2 parag. 4 și art. 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite	226
Secțiunea a 4-a. Procedura răspunderii statelor pentru incidente aviatice	238
§1. Aplicarea art. 26 și a Anexei 13 din Convenția de la Chicago privind aviația civilă internațională. Ancheta unor incidente aviatice și aplicabilitatea Convenției în cazul sistemelor fără pilot	238
§2. Convenția de la Varșovia pentru unificarea unor reguli privitoare la transportul aerian internațional din 1929 și Convenția de la Montreal pentru unificarea anumitor reguli referitoare la transportul aerian internațional din 1999.....	248
2.1. Convenția de la Varșovia pentru unificarea unor reguli privitoare la transportul aerian interna- țional în era sistemelor aeriene fără pilot.....	248
2.2. Convenția de la Montreal pentru unificarea anumitor reguli referitoare la transportul aerian internațional și transportul de persoane și mărfuri prin intermediul sistemelor aeriene fără pilot	251
Secțiunea a 5-a. Concluzii	258
Capitolul V. Practica internațională incidentă domeniului sistemelor fără pilot.....	261
Secțiunea 1. Activitatea grupurilor de experți guvernamen- tali și a Institutului Națiunilor Unite pentru Cercetarea Dezarmării, precum și a Comisiei pentru Dezarmare și Securitate Internațională	261

§1. Grupul de experți guvernamentali privind tehnologiile emergente în domeniul sistemelor letale autonome din cadrul Convenției privind interzicerea sau limitarea folosirii anumitor categorii de arme clasice care ar putea fi considerate ca producând efecte traumatice excesive sau care ar lovi fără discriminare (1980).....	261
§2. Institutul Națiunilor Unite pentru Cercetarea Dezarmării	278
§3. Comisia pentru Dezarmare și Securitate Internațională	288
Secțiunea a 2-a. Evaluarea documentelor/lucrărilor grupurilor de experți din cadrul uniunii europene	290
§1. Forumul European privind Dronele Înarmate	290
§2. Grupul de experți cu privire la inteligența artificială din cadrul Uniunii Europene	299
Secțiunea a 3-a. Misiunile organizației națiunilor unite în care a fost autorizată utilizarea aparatelor de zbor fără pilot.....	311
§1. Asistența umanitară și rolul aparatelor de zbor fără pilot în Haiti	311
§2. Rolul sistemelor aeriene fără pilot în misiunile de menținere a păcii ale ONU de pe continentul african	314
§3. Considerații de drept internațional privind misiunea ONU de menținere a păcii din Republica Democrată Congo	318
Secțiunea a 4-a. Dronele, teritorialitatea și granițele conform Convenției de la Roma privind daunele cauzate de aeronavele străine terților la suprafață și potrivit Convenției de la Chicago privind aviația civilă internațională	323
§1. Convenția de la Roma privind daunele cauzate de aeronavele străine terților la suprafață	323
§2. Convenția de la Chicago privind aviația civilă internațională și corelația dintre drone și conceptul de teritorialitate și granițe	329
Secțiunea a 5-a. Jurisprudența Curții Internaționale de Justiție și practica statelor în materia legalității și legitimității utilizării sistemelor fără pilot	336
Secțiunea a 6-a. Concluzii	344

Capitolul VI. Dimensiunea juridică internațională a utilizării inteligenței artificiale ca o componentă a aparatelor de zbor fără pilot și problemele răspunderii statelor – temei al răspunderii internaționale a statelor	348
Secțiunea 1. Aspecte generale	348
§1. Noțiuni incidente inclusiv în materia răspunderii internaționale a statelor	348
§2. Principiile de drept aplicabile sistemelor inteligente	354
Secțiunea a 2-a. Riscurile atribuite utilizării unui dispozitiv de zbor autonom sau semi-autonom, corelate cu problema răspunderii internaționale a statelor.....	360
§1. Riscurile și consecințele utilizării sistemelor în situații de conflict armat.....	360
§2. Posibile consecințe ale utilizării sistemelor inteligente în alte domenii și problema răspunderii internaționale a statelor	367
Secțiunea a 3-a. Aparatele aeriene și terestre autonome și potențialul lor de a cauza incidente.....	374
§1. Aspecte generale	374
§2. Reglementări și răspundere	376
Secțiunea a 4-a. Unele aspecte de natură juridică privind sistemele inteligente – consecințe și răspundere.....	385
§1. Prospective ale justiției informatice	385
§2. Consecințele utilizării inteligenței artificiale. Controlul uman și ipoteza răspunderii	394
Secțiunea a 5-a. Dreptul internațional și european privind utilizarea inteligenței artificiale în domeniul sistemelor fără pilot și fără un conducător	404
§1. Convenția de la Viena privind traficul rutier (1968)....	404
§2. Unele instrumente juridice și documente de lucru la nivelul UE.....	411
2.1. Actele juridice cu privire la inteligența artifi- cială adoptate de Comisia Europeană și aplicarea acestora de către statele membre ale UE	411
2.2. Scurte considerații cu privire la acțiunea Parla- mentului European în domeniul inteligenței artificiale ...	417
Secțiunea a 6-a. Concluzii	428

Capitolul VII. Concluzii și propuneri de lege ferenda.....	433
§1. Concluzii.....	433
§2. Propuneri de lege ferenda	451
Anexa 1. Studiu de caz. Impactul sistemelor aeriene fără pilot în acțiunile în care au fost implicate. Dimen- siunea răspunderii internaționale a statelor – o privire specială asupra României.....	460
Secțiunea 1. Introducere	460
Secțiunea a 2-a. Cazuri de utilizare a forței prin sisteme fără pilot.....	461
§1. Aspecte privitoare la mecanismul de atac precis sau direcționat (<i>targeted killing</i>).....	461
§2. Cazuri de atacuri direcționate țintite. Scurte considerații.....	471
2.1. <i>Qasem Soleimani</i>	471
2.2. <i>Mohsen Fakhrizadeh</i>	475
2.3. Cazul vasului <i>Mercer Street</i>	478
2.4. Cazurile <i>Alexander Litvinenko</i> și <i>Sergei Skirpal</i> și relevanța acestora din punctul de vedere al răspunderii internaționale a statelor pentru fapte ilicite	481
Secțiunea a 3-a. Răspunderea internațională comună a statelor – situația României.....	483
§1. Unele aspecte referitoare la răspunderea interna- țională comună a statelor	483
§2. Considerații de natură juridică referitoare la aero- dromul militar de la Câmpia Turzii, România.....	488
Secțiunea a 4-a. Concluzii și propuneri	492
Anexa 2. Propunere de lege ferenda Declarație cu privire la diligențele utilizării sistemelor fără pilot și inteligente.....	497
Bibliografie	505